

crkva u svijetu

godina XI • broj 1 • split • 1976

CRKVA U NAŠEM PROSTORU I VREMENU

Frane Franić

Uredništvo Crkve u svijetu: Uz 25. obljetnicu vašeg biskupskog posvećenja* bit će najbolje da naš razgovor započnemo s pastoralnim pitanjem. Koji su po vašem mišljenju osnovni pastoralni problemi koji se u ovom času nameću našoj hrvatskoj Crkvi? Razlikuju li se oni možda od prijašnjih? Je li ih moguće riješiti? Kako vi na to gledate?

Nadbiskup Franić: Osnovni pastoralni problem u Crkvi jest zapravo uvijek isti u svakom vremenu i prostoru: uspješno naviještati Kraljevstvo Božje ljudima. To je naglasila i posljednja Biskupska sinoda, a potvrdio je i papa Pavao VI. u svojoj pobudnici *Evangelii nuntiandi*.

Prema tome, osnovni pastoralni problem koji se nameće u ovom času našoj hrvatskoj Crkvi jest pitanje kako danas našem naraštaju naviještati Riječ Božju iz koje se rađa crkvena zajednica, po naravi hijerarhijska i sakramentalna.

Znamo da to nije lako, jer evangelizacija mora doći do srži ljudskog bića, kristijanizirati čitava čovjeka.

Danas se u našim prilikama nameće još jedna poteškoća, i to bi bila specifičnost našega trenutka i našeg pastora: kristijanizacija naše današnje urbane i industrijske kulture. Mi znamo da se naš život u toku ovih 30-tak godina mnogo promijenio: hrvatski seljački narod postao je

●
* U Splitu je sredinom prosinca prošle godine proslavljen srebrni jubilej biskupskog posvećenja msgra dra Frane Franića (1950. — 1975.), nadbiskupa splitsko-makarske nadbiskupije i metropolite naše južne crkvene pokrajine. Tom prilikom su svečaru upućene brojne čestitke i odana priznanja iz zemlje i inozemstva. Naše Uredništvo je u povodu toga upriličilo razgovor s nadbiskupom Franićem o našoj Crkvi, koji je on rado prihvatio. I ovdje mu na tome srdačno zahvaljujemo. (Uredništvo)

i još uvijek postaje hrvatski radnički narod koji masovno dolazi u gradove. Prisustvujemo promjeni naše civilizacije iz seljačke (90%) i malo-gradanske (10%) u gradsku i industrijsku. Opasnost je sada da u ovoj promjeni zapostavimo i sve one dobre elemente seljačke civilizacije, koje su nam namrli naši očevi i dobrim dijelom naša vjera, da se ne dogodi da svoje nove odnose sa svojim bližnjim gradimo na temelju sebičnih i krivih odnosa. Sjećamo se kako su braća Radići govorili da nema ništa gore od »pokvarenog gospodina«. Taj problem se nametnuo i našoj književnosti još u prošlom stoljeću. Obradivali su ga, na pr., Kovačić u romanu *U registraturi* i Novak u *Titu Dorčiću*.

Problemi su dakle očiti. No mislim da ih je moguće riješiti, iako posao nije nimalo lak. Zadatak je naše današnje Crkve da kristijanizira našu današnju gradsku i industrijsku kulturu, kao što su naši prethodnici kristijanizirali našu staru seljačku kulturu i kršćanstvo je već više od 1000 godina živjelo u našem narodu. Naravno, teško je biti prorok, jer mi dolaze na pamet riječi Gospe Fatimske, koja upozorava da će neki narodi propasti, t. j. da će izgubiti svoj identitet, možda svoj kršćanski identitet.

Uredništvo: Kad je riječ o kristijanizaciji današnjeg svijeta i kulture, kako gledati na autonomiju zemaljskih vrednota? Ne prestavlja li, s druge strane, današnja sekularizacija novi problem?

Nadbiskup Franić: Naravno da se pitanja i problemi nameću. Treba im, međutim, pristupati razumski u duhu vjere.

Poteškoća kristijanizacije kulture javlja se i zbog toga što ovozemaljske vrednote imaju svoju autonomiju, kako je jasno potvrdio Koncil. Međutim, njihova je neovisnost samo relativna, ne apsolutna, jer Bog je stvoritelj i gospodar svih stvari. Treba stoga naći pravilan odnos između apsolutnosti i relativnosti Riječi Božje i ovozemaljskih vrednota. U tome neki zalutaše i upadoše u sekularizaciju. Počeše napadati Crkvu, umanjivati Kristovo Božanstvo, njegovu prisutnost u euharistiji, opseg i značaj grijeha, osobnoga i istočnoga.

Posebno je u tome opasan anarholiberalan svećenik. On je znak propadanja Crkve i kršćanskog identiteta jednog naroda. No to ne znači da ja danas prihvaćam sliku svećenika integriste, koji nijeće ovozemaljske vrednote u ime Krista i Crkve.

Dakle, vidite kako je opsežna problematika i kako nije moguće sve ukratko izložiti. Zbog svih tih problema gledam s velikom zabrinutošću i na budućnost Crkve u hrvatskom narodu.

Uredništvo: U kojoj mjeri teološka kretanja utječu na našu pastoralnu praksu? Kako gledate na budućnost pastorala? Hoće li nove prilike utjecati na mijenjanje nekih prijašnjih metoda, na prihvaćanje novih putova i oblika pastoralnog rada? Što mislite o svećeničkoj službi u budućnosti?

Nadbiskup Franić: Praksa danas, kao i uvijek, slijedi teoriju. Najprije je MISAO-RIJEČ, a onda DJELO-PRAKSA. K nama dolaze ideje s Istoka i Zapada. Takav je položaj Hrvatske (Jugoslavije), koja

se nalazi na granici zapadne i istočne Evrope, premda smo mi Hrvati vjeru primili preko Zapada, i kultura nam je više zapadna. No danas nam s Istoka dolazi marksistička civilizacija dijalektičkog materijalizma, a sa Zapada utjecaji buržuskog ateizma (raznih filozofskih inspiracija) kao i utjecaji t. zv. zapadnog humanističkog marksizma. Mi se nalazimo na vjetrometini idejnih strujanja i sve se to odražava i na našoj Crkvi, a ne samo zapadna teološka kretanja. I u propovijedima i u katekizaciji mladih o tome valja voditi računa. Ideje se ne mogu zaustaviti administrativnim putem. Stoga mi biskupi, pa i župnici i profesori osjećamo kako je to opasno kad nam se osporava auktoritet vodstva, što je danas čest slučaj, jer, kako reče Pavao VI., i sotona je na djelu kad je u pitanju rušenje crkvenog magisterija i auktoriteta.

Posljedice krive nauke izravno se očituju i u pastoralu. Voditelji crkvenih zajednica moraju biti upućeni u suvremena kretanja, da bi se znali pravilno postaviti. Od toga će ovisiti i naša budućnost.

Novi oblici i novi putovi pastoralnog rada uvijek su poželjni. Novost je garancija identiteta i aktualnosti Crkve. Jer Crkva je živi organizam, koji mora rasti, mijenjati se i prilagođivati okolini. To je bitna oznaka svakog živog bića. Pri tome se valja čuvati opasnih stajališta koja kidaju s prošlošću i stvaraju praznine, kao što se treba čuvati i servilnosti prema prošlosti. Pogrešno je dakle misliti da je do sada sve bilo krivo, ali je jednako tako pogrešno držati da se ništa novo ne može više u teologiji i pastoralu naći, dotično promijeniti. Nasuprot, upravo je potrebno tražiti sklad između staroga i novoga, i u teoriji i praksi potvrđivati organski slijed razvoja crkvenog života pod vodstvom magisterija, koji neće gasiti Duha Božjega ni u jednom članu crkvene zajednice.

Što se tiče svećeničke službe, ona je nužno potrebna. Ta služba i hijerarhijsko uređenje Crkve nisu plod društvenog razvoja nego su od Boga. Stoga ostaju trajno u Crkvi. Ali se način vršenja biskupske i svećeničke službe mijenja. Spomenuo bih da je potrebno u našim prilikama da svećenik stoji daleko od politike, da se tako pokaže legitimna autonomija politike, dotično vjere.

Uredništvo: Vi ste poznati kao pobornik dijaloga; vaša su stajališta imala odjeka i izvan domovine. Recite nam na kojem je stupnju danas dijalog između naše Crkve i naših marksista? Jesu li mlađe generacije sklonije međusobnom razumijevanju? Otvaraju li se bolje perspektive. Što biste vi poručili?

Nadbiskup Franić: Dijalog naše Crkve i naših marksista danas je, po mom zapažanju, potpuno zamro. Taj je dijalog u svoje vrijeme kod nas započeo u Zagrebu, Ljubljani i u Splitu. To je stvaralo nadu za budućnost. Budući da su, prema riječima o. Rahnera, i Krist i Marx imali samilosti prema siromasima i potlačenima, mogli su se tražiti elementi sličnosti između kršćanskog i marksističkog humanizma. Međutim, u naših su marksista prevladali elementi koji su protiv dijaloga, t. j. pretpostavke onih koji kažu da između istine (marksizma) i iluzija (kršćanstva) nema ništa zajedničko pa da je dijalog suvišan. Moguć je, prema tom novom mišljenju, jedino dijalog u praksi, t. j. praktična suradnja za dobro naroda.

Mi smo s naše strane uvijek raspoloženi za razgovor, jer naša evangeli-zacija i ne može biti ništa drugo nego naviještanje dobre vijesti u razgo-voru bratske ljubavi, bez ikakva namećanja ili prisile. Ali, ako nije mo-guće drugačije, ja propovijedam narodu da naša vjera uči ne samo kako ćemo spasiti dušu — što je najvažnije — nego i kako ćemo ovdje na zemlji surađivati sa svim ljudima dobre volje, kako ćemo mi kršćani biti prvi i poštteni radnici, te na taj način stvarati bolje odnose i pra-vedniji društveni poredak.

To bi i ovdje bila moja poruka.

Uredništvo: A što mislite, hoće li budućnost ipak što promijeniti?

Nadbiskup Franić: Mislim da hoće; ali kada?

Držim da će između kršćanstva i marksizma doći do sporazumijevanja, kad se međusobno razumno razgraniče, kao što je to bio slučaj između kršćanstva i grčko-rimske kulture. Za ovaj je sporazum bilo potrebno razdoblje od tri stoljeća i mnogo dijaloga, i teoretskog i praktičnog, a na žalost i onog mučeničkog, dijaloga mučenika. Danas se događaji odvi-jaju mnogo brže, pa neće trebati, možda, čekati tri stoljeća. Svakako, želim da sve poteškoće budu riješene u miroljubivom dijalogu, bilo teo-retskom, bilo praktičnom, a da od mučeničkog budemo pošteđeni. Nadam se da će nova pokoljenja u tome biti razumnija.

Uredništvo: Kao profesor i biskup vi budno pratite kretanja su-vremene teološke misli, aktivno sudjelujete u kreiranju naše hrvatske teologije. Kako vi gledate na suvremena teološka gibanja u nas i u svijetu? Kakva je budućnost teologije? Do koje se mjere može stvarati nova teologija? Što je za teologa važnije: njegovo osobno stanovište, lo-gičko-znanstveni postupak ili riječ magisterija?

Nadbiskup Franić: Pitanja su vrlo složena; gibanja su i dojmovi različiti. U listopadu sam prošle godine sudjelovao na evropskom simpo-ziju biskupa pa sam izblizižega vidio panoramu katoličke filozofske i teološke misli u Evropi. Uočena je velika razlika između istočne Evrope, u koju su sebe uvrstili poljski biskupi s kard. Wojtilom na čelu, i zapadne Evrope. Danas na istoku Evrope imamo samo veliku poljsku Crkvu i nekoliko manjih Crkava, među koje spada i hrvatska. Na tom se simpo-ziju uspostavilo da se te dvije Evrope ne razumiju. Poljaci su čak govo-rili o »lažnim teologijama« na Zapadu. Mi smo pak bliže Zapadu nego Poljaci i možemo s više razumijevanja pratiti poteškoće Crkve u tom dijelu svijeta. Crkva je tamo, gledana u svojemu povijesnom kontekstu, bila vezana s društvenim prilikama i kapitalističkim snagama, koje i sama danas želi mijenjati. Javlja se tako teologija koja se potpuno pri-klanja radničkim masama i brine izravno za društveno-političke prilike. To se u nas ocjenjuje kao politizacija vjere te se takva teologija uglav-nom ne prihvaća. No nadam se da će Evropa sačuvati svoje jedinstvo i da će razne teološke struje i teolozi, koje sada krstimo raznim imenima, shvatiti da je Crkvi glavna dužnost naviještanje Kraljevstva Božjega, što se ne ostvaruje kroz politiku nego kroz vjeru i ljubav križa.

Teologija se, znamo, može i mora neprestano razvijati, ali nikada ne može izaći iz okvira Riječi i temeljnih odrednica Evandeoske poruke.

Za teologe ne bi smjela biti dilema: logičko-znanstveni postupak ili magisterij, jer između toga ne može biti kontradikcije. Teolog mora računati na jedno i drugo, oboje je jednako važno. Ni riječ magisterija ne može biti uspješna bez logike i znanstvene metode. Riječ Božja dana ljudima slijedi zakone riječi ljudske.

Protivan sam apsurdno kao temelju vjere. Proglasiti neke vrlo pobudne misli iz naravnih religija nečim što zarobljava, a kršćanstvo kao jedino koje oslobađa — znači odbaciti ljudske vrednote tobože u korist Božje Riječi. To ne mogu prihvatiti. Teologija, stara i nova, mora se kretati u granicama zdravog razuma, objave i magisterija. U tim je granicama razvoj teologije prostran i gotovo neograničen. Samo taj razvoj mora biti povezan s prošlošću, kako sam prije naglasio. A magisterij je autentičan čuvar i konačni tumač Objave Božje.

Uredništvo: A što mislite o našoj hrvatskoj teologiji? Koji put se čuje da je pretkoncilska, drugi put da je gotovo modernistička. Kako vi na to gledate? Koje su perspektive hrvatske teološke misli? Kakva je budućnost naše Crkve?

Nadbiskup Franić: Svaka prava teologija mora biti i pretkoncilska, i koncilska, i pokoncilska. To je jasno iz onoga što sam dosada rekao. S takvim frazama se ljudi ne bi smjeli služiti da napadaju jedni druge. Kako znadete, ja sam neka konkretna učenja zabranio u svojoj nadbiskupiji, dotično izjavio sam da se ne slažu s mojim i crkvenim učenjem. To je dužnost biskupa, iako vrlo neugodna. No on je se ne može riješiti, jer je božanskog poslanja. Dakako, mora je vršiti razborito. Nitko ne dira ni u čiju slobodu da misli i govori što hoće, ali u Crkvi ne postoje privatne propovjedaonice, ni privatne ispovjedaonice, ni privatne profesorske katedre, kako je jednom lijepo rekao sadašnji zagrebački nadbiskup. U Crkvi se mora poštovati nauka Crkve.

Razumljivo je da će se naći u našim časopisima i knjigama, u kojima dolazi do izražaja hrvatska teologija, raznih strujanja. I ja sam (da malo budem subjektivan) bio optuživan i ne znam od koga sam više dobivao kritika od tzv. progresista ili tradicionalista. Kad si u areni, ne možeš izbjeći udarac. A svaki pravi teolog, pa i hrvatski, razumljivo, mora biti i progresist i tradicionalist. To znači onaj razvoj, kontinuitet i vjernost Riječi, o čemu sam govorio.

Ovdje bin dao samo jedan primjer iz naše sadašnje rasprave. Ako bi netko htio dokinuti aurikularnu ispovijed, usprkos izričitoj definiciji koncila tridentinskog (DSCH, 1707), taj bi stvarao diskontinuiran i neorganski razvoj i protivio se nepogrešivom magisteriju. A u ime čega? Zar u ime urbano-industrijske civilizacije? Ne bin rekao. Jer aurikularno ispovijedanje grijeha jednako je teško svim civilizacijama. Tu treba gledati isključivo Objavu Božju kako je autentično tumači magisterij.

Budućnost je naše Crkve na povijesnoj vagi. O mnogočem ovisi ishod. Posebno o našoj kršćanskoj svijesti i životnoj praksi. Moramo naći dublje kršćanstvo nego naši očevi, inače nećemo naći odgovore na pitanja koja nam postavljaju naš prostor i naše vrijeme.

I kad su prilike protiv nas, nadajmo se protiv nade — kao Abraham.